

1

Zaandam 1927.

‘Isse spoor, papa?’ vraagt het driejarige meisje.

Ze komt met haar kopje net boven de vensterbank uit en ziet in de verte een rookpluim.

‘Ja kind, dat is een trein,’ antwoordt haar vader, ‘wij gaan straks ook met de trein naar oma.’

Hidde Woudstra pakt wat kleren in een koffer en trekt het meisje haar manteltje aan.

Ze ervaart de treinreis en later de busrit naar St. Pancras, een dorpje boven Alkmaar, als een wonderlijk nieuw gebeuren.

Wanneer ze met haar vader de kamer van haar grootouders¹ binnenstapt, zegt “heit” quasi verrast: ‘En daar is zomaar onze Jopie. Wat kom jij hier doen?’

‘Mammie is weggelopen,’ antwoordt ze als een vanzelfsprekendheid.

Heit loopt naar de keuken en snuit zijn neus.

‘Nou,’ zegt mem, ‘dan moeten wij maar voor je zorgen hè?’

Wil je dat wel?

Kom maar, dan zal ik je manteltje uitdoen, je lust zeker wel een beker chocolademelk?’

Jopie knikt en wordt in beslag genomen door haar tante Geer, de jongste dochter van heit en mem. Ze is negen-

¹ Jopie wordt door haar Friese grootouders opgevoed, daarom spreekt ze hen aan met Heit (vader) en Mem (moeder)

tien jaar en zorgt voor de huishouding, want mem is ziekelijk. Er zijn ook nog drie jongens thuis. Wim is zeventien jaar, Jaap vijftien en Peter dertien.

Geer weet wat ze te doen heeft en nu komt er nog zo'n wurm van drie jaar bij. Ze is er niet blij mee. Maar ja, haar ouders hebben er toe besloten hun oudste kleindochter in het gezin op te nemen nu de moeder afstand van het kind heeft gedaan.

Geen goed woord hebben ze over voor die vrouw. Wie laat nu zo'n schatje in de steek!

De ouders van de z.g. 'weggelopen' vrouw willen niets meer met hun dochter en kleindochter te maken hebben na de scheiding. Ze hebben een gerenommeerde zaak en een goede naam in Zaandam en schamen zich voor hun geloofsgenoten van de strenge calvinistische kerk.

Ze hebben voor hun dochter Grietje een flinke som geld op haar banknummer gestort, ze kan nu wel voor zichzelf zorgen. Als ze zich maar niet meer bij hen vertoont.

Vader Hidde neemt afscheid. Zijn jongere broers spelen met zijn dochttertje. Onopgemerkt door het in haar spel verdiepte meisje, verdwijnt hij en neemt de trein terug. Hij is vertegenwoordiger van "Verkade" in Zaandam en wordt weer op zijn werk verwacht. Zoals afgesproken, zal hij ieder weekeinde bij zijn ouders zijn om de tijd met zijn kleine Jopie door te brengen.

Na de warme maaltijd leest heit met een ernstige stem uit een groot boek.

'Stil zijn,' heeft mem haar gemaand.

Ze moet goed luisteren en als heit klaar is moet ze het laatste woordje zeggen, maar ja, dat is moeilijk voor het

kleine hummeltje. Haar gedachten blijven elders hangen.

Als het stil wordt, zijn de ogen op haar gericht... 'Ge-wees,' zegt ze, op goed geluk.

De jongens proesten het gesmoord uit.

Heit prijst haar.

Dan moet ze naar bed.

Ze gaat met tante Geer de trap op.

Eigenlijk is het maar een ladder, bruin geverfd met een geel middenvlak. Zo komen ze op de zolder waar heit kamertjes heeft gebouwd. Ze wordt door tante in een 'grotensenbed' gestopt. Maar eerst moet ze nog een gebedje leren en tante nazeggen. Op haar knietjes, handjes gevouwen zegt ze gehoorzaam zin voor zin na:

'k Ga ter rusten, ik ben moe

'k sluit nu bei mijn oogjes toe

Here houd ook deze nacht

over mij getrouw de wacht.'

Even later komt oma haar lekker instoppen en ze krijgt een aai over haar hoofd. Kusjes geven zoals ze van mama gewend is, doen ze hier niet.

Moe van alle belevenissen valt ze in slaap.

2

In het jaar 1921 wordt Grietje stapelverliefd en stapt met Hidde in de huwelijksboot.

Ze heeft dan nog geen idee hoe die boot zal gaan schommelen en tenslotte tijdens hevig onweer in het diepe water vergaan, waarbij ze denkt te verdrinken.

Haar ouders zijn het met haar keuze niet eens.

Hoewel gereformeerd opgevoed, is deze man helemaal geen kerkganger. Haar vader vreest een *snelle afgang als der wateren* voor zijn jongste dochter. Zakenman zijnde met een psychologische kijk op mensen, vertrouwt hij zijn aanstaande schoonzoon voor geen cent.

Zijn vrouw oordeelt milder over de jongeman, maar dat legt voor hem geen gewicht in de schaal.

Hidde is nu eenmaal iemand die alle vrouwen om zijn vinger windt met zijn vrolijke vlotte babbel en prettige verschijning.

Uiteindelijk geeft vader schoorvoetend toe, onder voorwaarde dat er onder huwelijksvoorwaarden wordt getrouwd. Zal het mislopen, dan behoudt zijn dochter haar kapitaal.

Niet in hun kerk? Dan maar in St. Pancras.

Hidde en Grietje nemen de voorwaarden aan.

Eenmaal gehuwd, betrekken ze een leuk origineel houten huis in de Zeemanstraat in Zaandam.

Grietje schaft zich een mooi orgel aan. Dat poetsen en schrobben, daar heeft ze geen zin in. Wel in eten koken, dat kan ze als de beste.

Ze gaat orgellessen geven en van het geld dat ze ervoor ontvangt betaalt ze een huishoudelijke hulp. Ze gaat met Hidde naar dansles, iets dat ze nooit had gemogen van haar ouders. Hidde heeft flair en een goed maatgevoel en al gauw heeft hij de diverse dansen onder de knie. Aan danspartners geen gebrek.

Ze gaan naar de bioscoop en balletvoorstellingen, kortom, ze vieren het leven!

De hoogbegaafde Hidde studeert en passant Duits en Frans. Hij wil paraat zijn wanneer hem in het buitenland een baan zou worden aangeboden. Beiden willen

ze met hun avontuurlijke aanleg weleens over de grens kijken.

Soms komen de getrouwde zusters van Hidde een nachtje logeren in Zaandam. De ene woont in Alkmaar, de ander in Voorburg. In die tijd is dat nog een hele reis. Niet van jaloezie ontbloot, brengen Gré en Bets verslag uit bij hun moeder. Ze spreken er schande van dat Grietje maar steeds achter haar orgel zit en het huishouden naar hun inzicht verwaarloost. Dat geeft heit en mem niet zo'n beste indruk van de vrouw waar hun oudste zoon mee is getrouwd.

Drie jaar nadat het huwelijk is gesloten, wordt een dochter geboren. Ze wordt zoals de traditie gebiedt, vernoemd naar de beide grootmoeders Johanna Hendrina, roepnaam Jopie.

Grietje heeft geen idee dat Hidde er al een tijdje diverse vriendinnetjes op na houdt. Hij betuigt nog altijd zijn liefde voor haar. Wel heeft hij een keer opgemerkt dat hij veel van haar houdt, maar als hij een andere mooie vrouw zou ontmoeten, hij die ook zou kunnen liefhebben...

Ze hecht dan nog geen waarde aan die opmerking.

Al gauw wordt ze weer zwanger. Deze keer is het een jongen. Het blijkt een zeer zwak kind waar Grietje dikwijls mee naar de dokter moet. Hidde kan niet geloven dat dit een kind is dat door hem is verwekt. Hij wordt wrevelig en hatelijk, beschuldigt haar van vreemdgaan...

Dikwijls zit de moeder te huilen bij het zwakke kind en de onterechte beschuldigingen. Steeds vaker blijft Hidde een nachtje weg. Hij betreurt het zijn vrijheid te hebben prijsgegeven door zich in het huwelijk te storten.